

Tevfik Rüştü (Aras), Mahmut Esat (Bozkurt), Yunus Nadi (Abaloğlu), Kılıç Ali, Hakkı Behiç (Bayiç), İhsan (Eryavuz), Refik (Koraltan), Eyüp Sabri (Akgöl), Süreyya (Yiğit) gibi, Yeşil Ordu Cemiyeti'nden gelen Sol İttihatçı, Birinci Dönem TBMM milletvekillerinin 18 Ekim 1920'de kurdukları, kısa bir süre sonra Çerkes Ethem'in vb. de katıldığı Resmî TKF'nin danışıklı bir parti (bir "muvaaza" partisi) diye adlandırılması gelmesi konusunda, galiba ilk kez ben kuşkuvarımı açıklamış ve *Türkiye'de Sol Akımlar 1908-1925* üstüne kitabımda, bu parti üyelerinin "genellikle sanıldığı gibi, tümüyle, Mustafa Kemal Paşa'ya her zaman uysallıkla boyun eğdiği pek doğru olmasa gerektir" diye yazmışım (1978 basımı, s.175; ayrıca, kitabın sonundaki Ekler arasında bulunan, Hakkı Behiç'in Rauf -Orbay- Bey'e mektubuna bakılmalıdır). Daha sonra, bir sanat dergisinde çıkan bir eleştiri yazımın dipnotunda, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi'ndeki bir belgeye dayanarak, resmî TKF'nin 1920 Kasım ayında İstanbul'da da örgütlendiğini ileri sürdüm (bak: "M. Suphi Üstüne Son Bir Tartışma", *Bilineceği Bilmek*, s.74-75 /dn. 2).

1920 yılı sonlarında, Komintern'e üye olmak için resmen başvuran bu parti adına, 22 Kasım'da TBMM kararıyla dört üye Sovyet rejimini incelemek üzere, Moskova Büyükelçiliği'ne atanan Ali Fuat (Cebesoy) Paşa'ya birlikte oraya gönderilmişlerdir. Bunlardan Besim (Atalay) yolda hastalanıp dönmüş, Dr.Tevfik Rüştü, Fuat (Carım) ve İsmail Suphi (Soysallıoğlu) Beylerse Moskova'ya giderek, bütün dünyadan gelen Komintern delegelerinin kaldığı Lüks Oteli'ne yerleşmişlerdir. (Bak: "Süleyman Nuri'nin Öyküsü", benim 1981'de yayımlanıp yasaklanan, ama sonradan Sıkıyönetim Mahkemesi'nce aklanmış kitabım *Eski Sol Üzerine Yeni Bilgiler*, s.17). Fakat asıl TKP'lilerin itirazları üzerine, 3. Komintern Kongresi'nin öncesinde resmî firkanın affiliasyon isteği reddedilmiştir. Bu arada, zaten Anadolu'da 1921'in başlarında, Çerkes Ethem Ayaklanması'nı bastırma dalgası içinde, bütün sol örgütler gibi resmî TKF de kapanmıştır. Ancak, partinin Moskova'daki delegeleri, bu durumdan hemen haberdar olmamışlar ve oraya gidüş amaçlarıyla ilgili (Türkiye'de uygulamak üzere komünizmi öğrenmek ve kendilerini

Resmî Türkiye Komünist Fırkası'nın Bir Komintern Gazetesi'nde Yayımlanan Türk Kurtuluş Savaşı'yla İlgili Görüşü

Ruslara tanıtmak yolunda) çalışmalar yapmaya devam etmişlerdir. Resmî TKF delegasyonunun başkanı Dr. Tevfik Rüştü, Moskova'daki faaliyetlerini Mustafa Kemal Paşa'ya bildirmekten de geri kalmamıştır. Mustafa Kemal Paşa ise, 16 Mayıs 1921'de Büyükelçi Ali Fuat Paşa aracılığıyla Tevfik Rüştü'ye şu uyarı mektubunu göndermiştir [(C.Akçakayahoğlu) *Atatürk-Komutan, Devrimci ve Devlet Adamı Yönleriyle* (Genel Kurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yay., 1980), s.632'de Cumhurbaşkanlığı Atatürk Arşivi, A.III-110. a,D.4-41, F.3-5'ten dilce sadeleştirilerek aktarılıyor]:

"Komünizm akımının ülkemizde gördüğü ilgi hakkında Rus çevreleriyle yaptığınız temaslardan ve bu esas içinde hazırladığınız rapordan söz eden mektuplarınızı aldık. Ülkemizin bugünkü durumu ve şimdiki koşullar, bu girişimlerinizi uygun görmeyecek bir durumdadır. Ülkemiz bugünkü savaşa başladığı günlerde düşündüğümüz, ülke ve millet bağımsızlığı prensibini, her türlü bulaşlıktan uzak ve temiz bir şekilde kendisine belgi yapmış ve geçen yılda Rusların eğilimlerini ve büyük yardımlarını sağlamak için müsamaha edilen ve komünizmi temsil eden her türlü örgütler tüm olarak ortadan kalkmıştır. Türkiye Komünist Partisi ile Halk İştirakiyun Fırkası, bugün tam olarak dağılmış ve ülkede komünizm mesleğini tutan ve temsil eden resmî özel hiçbir örgüt kalmamıştır.

Halkın geniş ölçüde devlet yöneti-

mine katılmasını güvenlik altına alan Anayasanın etkisinde kurulacak örgütler ve ilkeler, genel yönetimimizin ruhunu oluşturacaktır.

Sovyet Rusya, davamızın başarısı için en büyük içtenlik ve temiz düşüncelerle ödünç olarak yardım eden bir hükümet olduktan başka, genellikle Rusları Doğu dünyasında bizim sürekli dostlarımız olarak görmeyi kuvvetle dileriz. Ancak, bugün Rusların da anlamış ve takdir etmiş oldukları üzere, iç ve milli ilkelerimize her türlü bulaşlılık ve karışıklıktan korunmuş olarak, sınıksız ve düşmeden bağlanmak zorundayız. Dış işlerimizde, Ruslarla kurulu ve belgelerle belirli olan ilkeler içinde en güçlü bir dost olarak işlemlerde bulunacağız.

Ruslarla, gelecekteki ilişkilerimizde, bu ilkeler içinde hareket olunmasını rica ederim. Mektuplarınız üzerine bir işlem yapılmamış ve saklanmıştırf efendim."

Dr. Tevfik Rüştü'nün 8 Haziran 1921 tarihli *Moscou* gazetesinde çıkan, çevirisini aşağıda okuyacağımız Fransızca yazısı, Komintern yayıncılarına, bu mektup henüz onun eline geçmeden önce verilmiş olmalı. Nitekim, makalenin sonunda vaad edilen ikinci yazı, *Moscou*'nun daha sonraki sayılarında çıkmamış, her halde hiç verilmemiştir.

Komintern 3. Kongresi'nce yayımlanan bu Fransızca gazetede, aşağıdaki yazıyı bulan ve dergimiz için Türkçeye çeviren Zafer Üskül'e çok teşekkür ederim.

Mete Tunçay

Bulgar işçiler ve köylüler kanlarını emperyalist çıkarlar için akıtmaya devam etmeyi kesin olarak reddettikleri zaman, monarşiyi, düşmanlıkları bırakmaya bu tarzda zorlayarak, dünya savaşına öldürücü bir darbe indirdiler. Bulgaristan'ın bu saftan ayrılışı yüzünden umudunu yitiren Türkiye kendisini İtilâf devletleriyle görüşme zorunluluğu karşısında buldu. 30 Ekim 1918 mütarekesi bu görüşmelerin sonucu oldu. İstanbul'un İtilâf yanlısı Türk basını hemen zorlu bir polemige girişti ve savaşın sorumlularına saldırmak bahanesiyle millete İngiltere'ye köle olmayı ya da bütün bağımsızlık fikirlerini terk etmeyi teklif etmekten utanç duymuyor.

Bütün Türkiye halkı sözle anlatılmaz bir kaygı içinde olayların gelişimini bekliyordu. İşgal orduları birbiri ardınca geliyorlardı.

Bütün öç-ahıcılar Türk halkına karşı zincirlerinden boşanmışlardı. Bunlar, Türkiye'ye sözde Avrupa medeniyetini getiren bütün renklerden oluşan birliklerdi. Durum nazikti ve kriz çok büyüktü. Halkın bu durumdan en fazla sıkıntı çeken bölümü çalışan ve fakir sınıflardı, oysa savaş zenginleri için içinden sıyrılmayı çok iyi biliyorlardı ve bu durumdan keyiflerine geldikçe yararlanmaya devam ediyorlardı. Kabineler birbiri ardınca düşüyorlardı. Fransız Senegallile-

rinin karanlık yüzleri ve İngiliz yamamları direnmesiz teslim olan başkent'in sokaklarına korku salıyorlardı; taşra da Avrupalı emperyalizmin bu lütfundan payını alıyordu. Siyasi partiler, ya da daha doğrusu ülkede hiçbir kökü olmayan parti merkez komiteleri Fransız İtilâli'nden ödünç alınan adlar altında, çoğalıyordu. Bu partilerin içinde, bilinen bir geçmişe sahip olan ve avazı çıktığı kadar İngiliz mandasının iyiliklerinin şarkısını söyleyerek ve azgın bir anti-Bolşevik ve anti-komünist propaganda yürüterek İtilâfçı kabinelerin korunmasına lâyık olan Hürriyet ve İtilâf fark ediliyordu.

Ülkede oldukça yaygın kuvvetli bir örgütle bir on kadar yıldır var olan İttihat ve Terakki Partisi'ne gelince, onun durumu değişmişti ve eski şeflerin yerlerini parti içindeki hasımlarına devretmek zorunda kaldıkları üç günlük acele bir kongre sonucu, programına ve organizasyonuna sosyalist-liberal eğilimin bazı düzeltmelerini katarak "Teceddüt" (yenileştirme) adını almıştı.

Böylece, ulusçu basın içinde, Amerikan mandasına yakınlık duyan, Wilson ilkelerine bağlı bir dernek oluştu.

Bununla birlikte, büyük kitlelerin gözünde, bu partilerin istisnasız tümü ciddi bir güven vermiyordu: İttihat ve Terakki savaşın mukadder sonuçla-

rından sonra varlık nedenini yitirmişti; öbürleri rasizantılar sonucu erken doğmuş kuruluştardı. Bu sırada, İtilâf devletlerinin subayları ülkeyi silâhsızlandırmak ve bu şekilde köleliği ve sömürüyü sağlamlaştırmak için hiç zaman yitirmeksizin Anadolu'yu baştan başa domuyorlardı.

Teceddüt'e üye olan ya da olmayan önemli sayıda İttihatçı militan ile önemli bir bölümü daha sonra ulusal liberal partiyi (Milli Ahrar) kuran bağımsız ulusçular, kısaca ülkenin bağımsızlığını isteyen devrimci aydınlar İtilâf'ın Türkiye'ye hazırlamakta olduğu geleceği görmüşler ve bölgesel savunma komiteleri kurmaya girişmişlerdi. Rumeil, Doğu illeri, Anadolu, Aydın ili (İzmir), Kilikya, vb. komiteleri. Bütün bunlar mütarekeyi izleyen aylarda oluşuyordu ve biz hareketin bütününü örgütlemekten hâlâ uzaktık. Henüz feshedilmemiş olan Meclis şu üç gruptan oluşuyordu: Teceddüt, halkçı liberaller (önderleri Fethi Bey'di) ve Bağımsızlar. Bu üç grubun üyeleri özellikle Fethi Bey'in başlattığı, ama kürsüye kadar gelmeyen bazı iç tartışmalar dışında, savaş boyunca hükümeti desteklediler. Bu çatışmalarca Mustafa Kemal Paşa ile dostları (bu satırların yazarı onlardan birisiydi) çok sayıda subayla birlikte Meclis dışındaki muhalefet içinde yer aldılar.

Galiplerin gerek daha saldırgan

ve onur kırıcı davranışları ulusal bağımsızlık yanlılarının tepkisini artırmaktan başka işe yaramıyordu ve yurtdışında anılan komitelerde ve halk arasında devrimci ve kavgacı eğilimleri doğuruyordu.

Kısa bir süre sonra Meclis feshedildi ve tutuklamalar başladı. Tutuklamalar daha çok, savaştan zenginleşmek için yararlanmayan siyasal militanlara yönelikti. Ama, savaş yolsuzluklarının hesabını soran halkın gözünü boyamak için savaşın sorumlularından birkaçı tutuklanana katıldı. Bu, kimseyi yanıltmadı; tersine tutuklanana karşı halkın sevgisini artırdı.

İtilâf'ın emperyalist istekleri doğrultusundaki bu keyfî eylemlere, Avam Kamarası'nda Suriye galibi Mareşal Allenby'yi Haçlıların son kahramanı olarak resmen selâmlayan İngilizlerin kör taassubu ekleniyordu.

İngiltere ile Sultan, geçmişte ya da şimdi İttihat ve Terakki Partisi'yle ilişkisi olan herkese açıkça acımasız bir savaş açmışlardı. Böylece devrimci ögeler yok edilmek isteniyordu. Savaş ve katliamların sorumluluklarının araştırılması yalnızca bahaneydi; gerçekte bu araştırma tümüyle bırakılmıştı. Bu, istilâcıların uşaklarının ellerinde, Anayasa yanlılarını ve Kızıl Sultanı (Abdülhamit) tahttan indirenleri bile kovuşturmanın bahanesiydi.

Başkent Rumlarının -bunlar savaş sırasında hiç tehdit altında değillerdi ve Ermeniler ile Türkler gibi acı çekmemişlerdi- kini Avrupalılarca öylesine beslenmiş ve kışkırtılmıştı ki, başkent Müslüman halkı her an Rum patrikliğinin kışkırtmasıyla katledilmekten korkuyordu. Tüm özgürlükler yok edilmişti. Lloyd George'un uşağı Ferit Paşa, Meşrutiyetçi (anayasal) Türkiye'yi ve onunla birlikte her devrimci düşüncüyü boğmanın yollarını araştırıyordu. Avrupa emperyalizmi, usulüne uygun bir antlaşmaya gereksinme duymaksızın Türkiye'yi parçalıyordu. Fransa, Adana ile çevresini işgal ediyordu; sonra Suriye pençesine düşüyordu. Kendi kendimize inandırmak istediğimiz, güzel devrimci Fransa artık yalnızca bir masaldı. İtalya çok daha az sert tavırlarıyla, hatta daha beceriklilikle ve daha esnekçe diyece-

ğim, Anadolu'nun güney sahilini ve bu sahilin iç bölgesini sömürgeleştirme istiyordu.

Türkler arasında kin duyulmayan tek Avrupa hükûmeti de zaten İtalyan hükûmetiydi.

Ermeniler, böylesi bir oburluğun öldürücü bir hazımsızlıkla sonuçlanabileceğini düşünmeksizin, ayakta kalan Türkiye'nin yarından fazlasını istiyorlardı. Özünde öbürlerinden daha az kötü olan, ama politikacılarınca kafalarına sokulan gerçekleştirilmez bir ideoloji ile cesaretlenen, emperyalist deliliğe tutulmuş bu halka sempati duyuyorum ve acıyorum. Bu durum, bu halkın sırayla tüm komşularınca katledilmesi kötü talihsizliğine uğramasına ve aynı acımasızlıkla komşularının üzerine atılmasına mâl oldu. Katliam yapanların sorumluluğunu kabul etmekle birlikte, sorumluluğun kaynağını burjuva Avrupa'da ve dünya emperyalizminin hizmetinde hiçbir macera karşısında gerilemeyen Daşnak yöneticilerde buluyorum.

Venezelos'un doymaz iştahıyla yönlendirilen, emperyalist burjuvazinin Ortadoğu'daki desteği Yunanlılar, can çekişen Türkiye'nin mirasın-

dan en güzel parçaları ele geçirmeye uğraşıyorlardı.

Bu gözü doymazlık karşısında, tüm ülkede ve her yerde düzenlenen gizli toplantılardaki ruh hali devrimci coşkunluğa yaklaşıyordu. Saldırganlara karşı ölünceye kadar direnmeye and içiliyordu. Birçok kişi mütarekeyi kabul etmiş olmaktan dolayı pişmandı. Dört savaş yılından sonra tükenmiş olan bu Türkiye, yok olma pahasına, kendisini yeniden olanaksız yapmaya yetenekli duyuyordu. Burjuva ve iki yüzlü Avrupa'nın, Balkan Savaşı anılarından çok iyi bilinen iğrenç yüzü bir kez daha görülüyordu. İstanbul hükûmeti son savunma araçlarını İtilâf devletlerine teslim etmeye uğraşırken, ülkenin iç bölümlerinde terhis edilen askerler silâhlarını halka dağıtıyorlardı ve cephanelerini gizliyorlardı. Silâhların büyük bir bölümüne şimdiden galiplerce el konulmuştu.

Mütarekeden sonra Türkiye'de siyasal durum ve ruh hali böyleydi. Ulusun derinliklerinde kaçınılmaz bir devrim hazırlanıyordu. Ancak, bütün bu hareketi kapsayacak örgütlenme eksikti.

İzmir'in işgali dönüm noktası oldu.

Devrim çanı, öz düşmanlarının elle-
rince çalınmıştı.

O dönemde, kamu güvenliğine te-
cavüzden ötürü aldığım dört aylık ha-
pis cezası tamamlandığı halde hâlâ
hapisteydim. İzmir'in işgalinin mey-
velerini vereceğini düşünüyordum ve
işgali Tanrı'nın yardımıyla gelen bir
mutsuzluk olarak değerlendiriyordum.

Ulusal hareketin ikinci aşamasına
geçmeden önce devrimci Rusya'nın
oynadığı rolü belirtmem gerekir. Da-
ha Brest-Litovsk düellosunda Rusya,
Türkiye'de savaşçıların dikkatini çek-
mişti. Bu devrimci komşuluk etkisiz
kalamazdı. Bunun örneği, savaş sıra-
sında, Rus sularına gönderilen bir
torpido mürettebatının halkı coşturan
yüksek ideale kendisini kaptırduğunda
ve bu olaydan etkilenen Bâb-ı Âli'de
bulunan emperyalist yöneticiler ge-
rekli koruyucu önlemleri almak zo-
runda kaldıklarını sandıkları zaman
görüldü. Ancak, mütarekeden sonra
bu etki daha artmıştı. Moral sıkıntısı
içindeki halk kızıl bayrakların zafe-
rini bekliyordu. İstanbul'da, İngiliz-
lerin Bolşeviklere karşı yürüttükleri
amansız takip, müttefiklerin ve uşak-
larının utanç verici yalanlarına, Hür-
riyet ve İtilâf Partisi'nin yalan propa-
gandasına karşı, dikkatleri Bolşevik-
lerden yana çekmekten başka işe ya-
ramıyordu.

Rus devriminde, ezilen bir halk için
özellikle çekici olan, üstün olmayan
ırklar kuramının geçersiz kılınması ve
iktidarın köylüler dahil halk tarafın-
dan ele geçirilmesi idi.

Kızıl Ordu karşısında Avrupa bur-
juvazisinin ardarda gelen başarısızlık-
ları bizi Avrupa hükümetlerinin ger-
çek durumu konusunda aydınlatıyor-
du. Balkan ve Dünya savaşları ile
gözümüzde karışmış olan Avrupa ile
Avrupa'nın varlığını işte o zaman ay-
rabilirdik.

koşullar
ırlar al-
iamları
ndi An-
Bakanı
birisi o
köye sı-
Bayar]
aç dev-
lı dire-

nişi örgütlemeye başladı; militanlar
bu çağrıya katılmakta yarıştılar. Öte-
yandan, Rauf Bey ve arkadaşları, hal-
kı ayaklandırmak için Batı Anadolu'
yu dolaşıyorlardı. Aydın'da Yunan
ordusuna ilk saldıran Yörük Ali Efe
gibi yurtseverler, köylerden koşup ge-
liyorlardı. Demirci Efe vb. gibi çete
reisleri bile duyarsız kalmıyorlardı ve
ulusal harekete katılmaya geliyorlar-
dı. Salihli dolayında, daha sonra [res-
mî] Komünist Partiye giren Ethem ve
Edip gibi halkçı devrimciler Yunanlı
istilâcılara karşı bir cephe oluşturu-
yorlardı. Devrimci örgütler eşyanın
doğası gereği hemen oluşmuşlardı ve
Yunan işgal bölgesinin çevresinde üç
noktada yoğunlaşmıştı: Uşak, Nazilli
ve Balıkesir. Bu, bölgesel kongrelerin
ertesinde gerçekleşmişti.

Çevredeki resmî ordu parçaları ha-
rekete ilk anından beri yürekten ka-
tılıyorlardı. İstanbul'un kesin emirle-
rine ve sayısız teknik zorluklara kar-
şın, halk bölgesel kongrelerin karar-
larına uygun olarak savaşa hazırlanı-
yordu. Her yanda, subaylar, özelli-
kle küçük rütbeliler ülkenin savunma-
sında yerlerini almak için koşuyorlar-
dı. Trakya komitesi ordunun yardı-
mıyla bir direniş gücü örgütlemişti;
aynı şey daha elverişli koşullarda Do-
ğu Anadolu'da hazırlandı.

1919 Ağustosunda, Erzurum'da
büyük bir etki doğuran ve bu nede-
le ünlü olan bir kongre toplandı.
Kongre tüm Doğu illeri temsilcilerin-
den oluşmuştu. O dönemde Anado-
lu askeri güçlerinin şefi olan Kemal
Paşa ile Erzurum Ordu Komutanı
olan Kazım Karabekir Paşa bu kongre-
ye katıldılar. Herkes çağrıya uyuy-
ordu; halk ne pahasına olursa olsun,
kendisini savunmaya kararlıydı ve
kongrenin çalışmasını tüm kalbiyle
kolaylaştırıyordu.

Gelişmeler, eylemlerinin eşgüdümünü
sağlamak üzere bütün bu ör-
gütlerin üzerinde yer alacak bir yürütme
kuruluna sahip olan bir devrimci
örgütün kuruluşunu bekliyordu. Bu
tarihsel onur 4 Eylül 1919'da topla-
nan büyük Sivas Kongresi'nin oldu.
Sivas Kongresi'ne Müdafaa-i Hukuk
Komitesi'nin kuruluşunu ve tüm si-
yasal partilerin kaldırılmasıyla tüm
Anadolu, Mezopotamya ve Rumeli
hareketlerinin yönetiminin birleştiril-

mesini borçluyuz. Bu büyük kongre,
Türkiye'nin istisnasız bütün illerinde
yapılan seçimler sonucunda gönderi-
len delegelerden oluşmuştu. Nazilli,
Uşak, Balıkesir ve Rumeli merkez ko-
miteleri de delegelerini göndererek,
ancak özgün örgütlerini koruyarak,
Sivas Kongresi'ne katıldılar.

Bu sırada, İstanbul'da, sultan ve
bakanları tüm bu militanları kıymıyor-
lardı ve hareketi boğmak için en al-
çak araçları arıyorlardı. Bu kongre
haberleriyle deliye dönen İtilâf hükü-
metleri çok ciddi önlemler almışlar-
dı. Bir İngiliz birliği Oulu Tichku'ya
[?] gitmeliydi. Bu kongrenin toplan-
masını engellemek için Fransız güç-
leri Adana'dan Sivas'a ilerlemeli ve
Samsun'a çıkarma yapılmalıydı. Söz-
de uygarlıkçı ve özgürlükçü Avrupa
gerçekte Ortadoğu'nun her kurtuluş-
çu ve devrimci hareketini boğazlama
görevini yerine getiriyordu.

Ancak kongre öylesine iyi hazırlan-
mış, çalışma öylesine iyi gizlenmişti
ve özellikle halkın isteği öylesine sar-
sılmazdı ki, hareketin düşmanları
kongre haberini çok geç aldılar. Sa-
yısız güçlülere karşın seçilen üyeler
Sivas'a varmışlardı. Kongre toplan-
makla kalmadı, İtilâfın ve İstanbul
hükümetinin kararlarına karşın koru-
yucu önlemler de aldı. Mustafa Ke-
mal Paşa görevini ve resmî ünvanını
feda ederek, halka hizmet etmeyi yeğ-
ledi. Rauf Bey de aynı şekilde davran-
dı ve kongreye katıldılar. Birisi baş-
kan, öbürü başkan yardımcısı seçil-
diler. Ulusun bağrından çıkmış olan
kongrenin kararı ve çağrısı üzerine,
komutanlar Ali Fuat Paşa (su anda
Türkiye'nin Moskova Büyükelçisi),
Kâzım Karabekir Paşa ve Kefet Bey
ile birlikte Anadolu'da bulunan ko-
lordular halkın hizmetine girdiler.
Burada bir noktayı açıklamayım. Bu
kongreden hemen önce, yukarıda anı-
lan önderler arasında Amasya'da, bu
durum karşısında alınacak tavır ve
üstlerine düşen görev konusunda gizli
bir toplantı yapıldı.

Sonuçta, Sivas Kongresi bir yürütme
kurulu (Heyet-i Temsiliye) seçti ve
hareketin amaçlarıyla ilgili açık kar-
rarlar aldı. Aynı zamanda, sultanın
halk egemenliğinin yeniden kurulma-
sını, seçimlerin yapılmasını ve hemen
ardından Meclis'in toplantıya çağırıl-

ve onur kırıcı davranışları ulusal ba-
ğimsizlik yanlılarının tepkisini artır-
maktan başka işe yaramıyordu ve yu-
karıda anılan komitelerde ve halk
arasında devrimci ve kavgacı eğilim-
leri doğuruyordu.

Kısa bir süre sonra Meclis feshedil-
di ve tutuklamalar başladı. Feshedil-

T.K.F.'NİN GÖRÜŞÜ

masını açık olarak istedi. Ayrıca, halkın kendi kaderinin tek sahibi olduğunu, Meclis'in incelemesinden ve onayından geçmeyen hiçbir kararın kabul edilmeyeceğini ve ulusu Sultanın da, hükümetin de temsil etmediğini açıkladı.

Alınan önlemler sayesinde, İstanbul hükümetince Harput valiliğine atanmış olan Galip Bey'in alçak manevraları tam olarak başarısızlığa uğradı ve İstanbul'a doğru kaçmak zorunda kaldı. Adana komitesinin yönetimindeki Pozantı ve çevresinin devrimci köylüleri Fransız güçleri karşısında bir cephe oluşturdu; Fransızlar etkisiz kaldılar ve hatta gerilemek zorunda bırakıldılar. Kongrece Batı Anadolu ulusal direniş güçleri komutanlığına atanan Ali Fuat Paşa, İngilizlerin tasarısını gerçekleştirmelerini önlemek için Eskişehir'e doğru hızlı bir baskın düzenledi. Ben, hareket içinde eylemci olarak, ancak İstanbul hükümetine kesin ve öldürücü darbeyi vuran Eskişehir harekâtına katıldığımda yer alabildim. Bu sıradadır ki, Sultan hükümeti değiştirmek ve iktidarı kongrecilerle paylaşabilecek birisine vermek zorunda olduğunu gördü. Ali Rıza Paşa sadrazam oldu ve hemen seçimlerin yapılmasını emretti. Heyet-i Temsiliye Ankara'ya taşındı ve Ankara Büyük Millet Meclisi toplanıncaya kadar Anadolu, Rumeli ve Mezopotamya hareketlerini yönetmeyi sürdürdü: Ali Rıza Paşa hükümeti sırasında da yönetimdeki kaçınılmaz ikilik sürdü. Bu konuda, Avrupa burjuvazisinin tuhaf psikolojisini yansıtan bir anımı anlatmaktan kendimi alıkoyamayacağım.

Bu sırada, bir Fransız gazeteci, Eskişehir yakınlarında bir köye, Ali Fuat Paşa'yı görmeye gelmişti. Bir rastlantı sonucu ben de oradaydım. Dostlarımdan birisinden bana bir mektup getiren bu hanımla tanıştık. Bize ne sorduğunu biliyor musunuz? Bolşevik misiniz? Ben "hayır" diye yanıtladım. Tam olarak rahatlamış değildi, ama yine de memnundu, bize devrimci Rusya konusunda bin türlü yalan söyledi ve kendisinin ihtiyar dönem Clémeuceau ile iyi ilişkiler içinde olduğunu açıkladı. Peki bayan, bu fırsatı sizi daha bilgili kılmak için değerlendiriyorum ve diyorum ki o zaman Bolşevik değildim -gördüğünüz gibi gizlenmek isteyen insanlardan değiliz-, ama bugün tüm insanlığın esenliği için, çalışan ve ezilen sınıfların kurtuluşu için, insanın insan tarafından sömürülmesine son vermek için ve sömürgeciliğin esaretine son vermek için bu davanın haklılığına ve gerekliliğine inanıyorum. Bundan çok gurur duyuyorum. Kapitalizmin ve emperyalizmin, başka bir deyişle, yalancı olduğu kadar gaddar olan bu burjuvazinin mutlak iflâsı devrimci dünyanın bu atılımı karşısında kaçınılmazdır.

İngilizler bu demokratik egemenliğe ve Türkiye halkının egemenliğine uzun süre tahammül edemediler. Hânce tasarılarının yok oluşunu cezalandırıyorlardı. 16 Mart 1919'da sabah erkenden başkentini belli başlı bütün kurumlarını işgal ettiler, Meclislere saldırdılar ve çok sayıda milletvekilini, senatörü ve başkalarını tutukladılar. Bunların tüm suçu İngiliz esaretine karşı çıkmalarıydı. Bu ha-

rekât, İngilizlerce her zaman olduğu gibi en alçak ve kıyıcı biçimde gerçekleştirildi. Masum askerler uykularında kurşunlanarak ve süngülenerek öldürüldüler; tutuklananlar yatak odalarında eşlerinin ve çocuklarının yanlarından götürüldüler. Tüm savaş gemileri toplarını bu büyük güç gösterisini horgörü ve soğukkanlılıkla seyreden Türk halkına çevirmişlerdi. Hâkim noktalara makineli tüfekler yerleştirilmişti ve süngü takmış birlikler işgal edilmiş başkentini sokaklarını arşınıyorlardı. Bütün bunlar ters etki etmekten ve emperyalist Avrupa'ya ve en başta da İngiltere'ye karşı tepkiyi ve bitmez tükenmez kını arttırmaktan başka bir şey yapmıyordu. Bu haber gelince, Ankara'nın emri üzerine Anadolu İstanbul'la tüm ilişkilerini kesti. Ardından, yürütme organı bir bildiriyle yeni durumu ulusa açıkladı; Büyük Millet Meclisi'nin oluşması için her ilden 5 milletvekili seçmek üzere seçimlerin yapılmasını emretti ve aynı zamanda İstanbul Meclisi milletvekillerini Büyük Millet Meclisi'ne katılmaya çağırdı. Yeni seçimler nisbeten daha geniş bir temelde yapıldı. Kitleler seçimde etkin rol aldılar. Son seçimlerden sonra BMM Ankara'da 23 Nisan 1920'de açıldı ve yasama ve yürütme iktidarlarını, yani Türkiye'nin kaderini eline aldı. BMM'nin yasama ve yürütme iktidarlarına birlikte sahip olması, Türkiye'nin siyasal yaşamında elbette büyük bir yenilik oluşturur. Ancak, bu yenilgi hâlâ başka yeniliklerin izlemeyeceğini ve toplumsal köpekbalığının daha önce ne idiye öyle, yani burjuva-ulusçu ve bürokratik olarak kaldığını, oysa son yılların tüm mücadelelerinde devletin ve devrimin tüm yükünü omuzlarında taşıyanın Türkiye'nin çalışan halkı olduğunu belirtmek gerekir. Başka bir makalede TBMM'nin bileşimi ve çalışmaları ile Türkiye'de bir komünist parti kurulması konularında bilgi vereceğim.

Dr. Tefvik Rüştü

Moscou, No: 13, 8 Haziran 1921

Çeviren: Zafer Üskül

"Moscou", Komünist Enternasyonal'in 3. Kongresi'nin yayınlandığı Fransızca yayımlanmış bir gazetedir. Yazı, Fransızca'dan dilimize Dr. Zafer Üskül'den çevrilmiştir.

Kültür varlığı olarak değer taşıyan her türlü

- KİTAP... KİTAP...
- Belge • Kartpostal • Fotoğraf
- Afiş • Pul vb.

BİRLEŞMİŞ SAHAFLAR
Moda, Fırlıdak Sok. No. 13 Kadıköy-İstanbul